

УДК 336.761(1-87)+(477)

*Валерій Ільчук, Неля Гавриленко, Ірина Садчикова***ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО,
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ IPO***Валерий Ильчук, Неля Гавриленко, Ирина Садчикова***ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ МИРОВОГО,
ЕВРОПЕЙСКОГО И УКРАИНСКОГО РЫНКА IPO***Valerii Ilchuk, Nelia Gavrylenko, Iryna Sadchykova***KEY TRENDS AND PROSPECTS OF THE WORLD, EUROPEAN
AND UKRAINIAN MARKET IPO**

Розглянуто динаміку світового, європейського та українського ринків IPO, окреслені тенденції їх функціонування після світової фінансово-економічної кризи, які мають бути враховані під час вибору біржового майданчика для первинного публічного розміщення акцій. Досліджено динаміку світового ринку IPO за регіонами, виділені найбільші угоди IPO у світі та визначено галузеву структуру залучення коштів за допомогою IPO, що дозволило виокремити ключові позиції його сучасного розвитку.

Ключові слова: первинне публічне розміщення акцій (IPO), світовий ринок IPO, європейський ринок IPO, український ринок IPO, IPO-угода, фондова біржа, біржовий майданчик.

Рис.: 2. Табл.: 3. Бібл.: 15.

Рассмотрена динамика мирового, европейского и украинского рынка IPO, указаны тенденции их функционирования после мирового финансово-экономического кризиса, которые должны быть учтены при выборе биржевой площадки для первичного публичного размещения акций. Исследована динамика развития мирового рынка IPO по регионам, выделены крупнейшие сделки IPO в мире и определена отраслевая структура привлечения средств с помощью IPO, что позволило выделить ключевые позиции его современного развития.

Ключевые слова: первичное публичное размещение акций (IPO), мировой рынок IPO, европейский рынок IPO, украинский рынок IPO, IPO-соглашение, фондовая биржа, биржевая площадка.

Рис.: 2. Табл.: 3. Библ.: 15.

The article describes of world, European and Ukrainian markets IPO trends outlined their operation after the global financial crisis to be taken into account when choosing a platform for the exchange of initial public offerings. The dynamics of the global IPO market by region, marked the largest transaction IPO in the world and defined sectoral structure of raising funds through the IPO, which allowed to isolate key positions its modern development.

Key words: initial public offering (IPO), IPO global market, the European market IPO, market Ukrainian IPO, IPO deal, stock exchange, stock markets.

Fig.: 2. Tabl.: 3. Bibl.: 15.

JEL Classification: G 10

Постановка проблеми. На сучасному етапі забезпечення економічного розвитку суб'єктів господарювання реального сектору економіки здійснюється в основному позиковим капіталом, оскільки головними фінансовими посередниками в таких операціях виступають банківські установи. Залучення позикових коштів призводить до формування структури капіталу, яка порушує фінансову стійкість акціонерних товариств, збільшує фінансові ризики діяльності та фінансову залежність від зовнішніх джерел фінансування. В таких умовах для вирішення стратегічних завдань розвитку необхідно наращувати власний капітал завдяки первинному публічному розміщенню акцій (IPO).

Суттєве зростання обсягів і кількості IPO-угод виявляє одну з позитивних рис розвитку світового ринку капіталів за останні роки, коли завдяки високій ефективності провідного фінансового інструменту ринок IPO набуває все більшої активності не лише у розвинених країнах, але й у країнах, що розвиваються. Значущість ринку IPO для національних економік зумовлює необхідність безпосереднього дослідження проблем його розвитку в сучасних кризових умовах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Збільшення обсягів операцій на світовому ринку IPO привертає увагу багатьох науковців. Аналіз ринку IPO досліджують такі зарубіжні вчені: Р. Аггарвал, Н. Боуер, Дж. Юрау, С. Брег, В. Вільгельм, Р. Геддес, Г. Грегоріу, Т. Дженіксон, Л. Зінгалес, Т. Лафран, А. Льюнгквіст, М. Пагано, Ф. Панетта, Дж. Рітгер, І. Уелч, С. Фосетт та інші. В Україні розвиток механізмів залучення фі-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

нансових ресурсів корпораціями досліджують вітчизняні науковці, такі як О. Береславська, С. Бірюк, В. Вергелес, В. Грушко, Р. Задорожна, В. Кукса, О. Мозговий, Б. Стеценко, І. Школьник та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на належне напрацювання як вітчизняних, так і зарубіжних науковців у сфері ІРО, слід зауважити, що існує потреба в її подальшому дослідженні. Це передбачає необхідність більш ґрунтовного і комплексного аналізу світового, європейського та українського ринку ІРО, виділення та дослідження найбільших угод ІРО та галузевої структури залучення коштів за допомогою ІРО.

Мета статті. Метою цього дослідження є проведення комплексного аналізу світового, європейського та українського ринку ІРО, визначення основних напрямів здійснення ІРО, а також виявлення ключових тенденцій сучасного його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з 1995 р. світовий ринок ІРО динамічно розвивався, з кожним роком зростала його капіталізація. Але разом з тим він достатньо залежний від зовнішніх факторів, про що свідчать спади його активності в 1998 р., з 2001 по 2003 рр. і у кризовий період 2008–2009 рр. Докризовий 2007 р. був піковим в історії ринку ІРО за кількістю угод та обсягом річної капіталізації. У 2008 році відбувся різкий спад основних показників ринку (рис. 1, а, б) [10; 11].

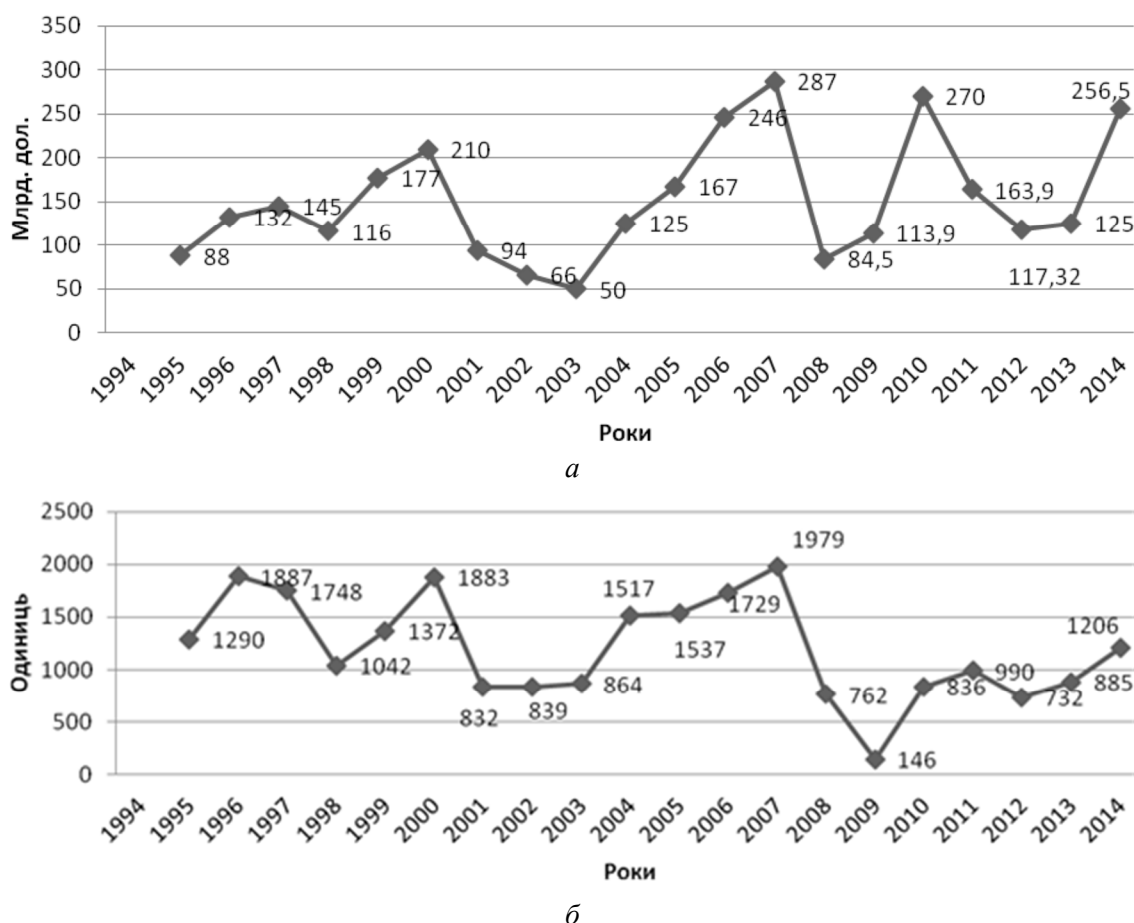

Рис. 1. Активність світового ринку ІРО:

а – обсяг залученого капіталу, млрд дол; б – кількість укладених угод ІРО, од.

З другої половини 2009 року ринок ІРО почав активізуватись. За даними «Ернст енд Янг», у III кварталі обсяг світових ІРО виріс на 292 %. Із січня по березень було зафіксовано 52 розміщення, із квітня по червень – 72, а з липня по вересень кількість операцій збільшилася до 149. Таку динаміку зростання забезпечили китайські компанії (63 %), які

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

до того ж провели сім із десяти найбільших IPO у світі. Причому майже всі вони були проведені на біржах Шанхая й Гонконгу. Найбільше IPO за 2009 рік провела на Шанхайській біржі China State Construction Engineering Corp, залучивши 7,3 млрд дол США.

Найбільший обсяг IPO за останні роки був зафіксований у 2010 році в розмірі 270 млрд дол і досягнутий він був, передусім, за рахунок IPO – буму в азіатському регіоні.

Основними факторами росту ринку IPO були такі:

- дефіцит капіталу в період виходу із кризи, яка затягнулась;
- значна кількість відкладених з початку кризи лістингів;
- зростання інвестиційної активності на ринках, що розвиваються;
- розвиток приватизаційних процесів;
- «spin-off» багатонаціональних компаній і компаній енергетичної галузі, промисловості, технологічного сектору;
- зростаюча довіра інвесторів до оцінки акцій і прогноз зниження ризиків.

Проте падіння обсягів первинних розміщень у 2011 році, що було викликане європейською борговою кризою, загрозою технічного дефолту в США, а також зниженням активності емітентів в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (в основному, китайських) у 2012 році тільки посилилось [6, с. 20–24].

Так, у 2011 році ринок IPO характеризувався такими показниками [10]:

- капіталізація знизилася із 270 млрд дол у 2010 р. до 163,9 млрд дол, тобто майже на 40 %, але все ж таки була вищою ніж у 2008 р.;
- ТОП-5 секторів за кількості угод: матеріали (268), промисловість (199), високі технології (149), товари першої необхідності (124), енергетика (110). При цьому загальна кількість угод на світовому ринку IPO в 2011 р. знизилася, але в секторі товарів першої необхідності й енергетики зросла;
- ТОП-5 секторів по капіталізації: матеріали (29,2 млрд дол), промисловість (26,4 млрд дол), енергетика (21,3 млрд дол), фінанси (15,9 млрд дол), високі технології (14,7 млрд дол). Сектор фінансів втратив лідируючі позиції і зайняв 4-е місце;
- ТОП-5 фондових бірж за кількістю угод: Шеньчжень – ChiNext (128), Варшава – New Connect (123), Шеньчжень – SME (115), Австралія (101), Гонконг (68). Нью-Йоркська фондова біржа не увійшла до п'ятірки, а на New Connect було укладено 10 % угод світового ринку IPO;
- ТОП-5 фондових бірж за капіталізацією: Нью-Йорк (30,5 млрд дол), Гонконг (25,3 млрд дол), Шеньчжень – SME (15,7 млрд дол), Шанхай (15,1 млрд дол), Лондон (13,9 млрд дол).

Загалом активність на глобальному ринку первинних розміщень у 2011–2012 роках трималася на рівні 50 % від кількості й обсягів розміщень 2006–2007 років. З іншого боку, в уповільненні активності в цьому періоді на ринку первинних розміщень є певні плюси для тих ринків, що розвиваються. Зокрема, міжнародні інвестиційні банки першої десятки стали погоджуватись обслуговувати відносно невеликі обсяги розміщень акцій на рівні нижче 100 млн дол. У підсумку в 2012 році середній обсяг одного IPO у світі скоротився до 160 млн дол, що є найнижчим значенням із 2006 року. Така кон'юнктура є привабливою для компаній з України, де великі обсяги розміщень не популярні. Криза призвела й до глобального переділу ринку первинних розміщень серед найбільших бірж світу. Перші місця в рейтингу ТОП-10 за обсягами проведених у 2012 році розміщень акцій посіли американський і європейський підрозділи NYSE Euronext, які в сукупності становили майже 29 % світового ринку [6, с. 20–24].

У 2012 році помітно знизилася свою позицію на ринку фондова біржа Шеньчжєня, падіння обсягу залученого капіталу на якій становило понад 50 %. Тим не менш, за по-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

казником проведених IPO, вона увійшла до п'яти найбільших бірж світу – разом із NYSE, NASDAQ і фондовою біржею Гонконгу. У сукупності фондові біржі Шанхая і Шеньчженя допомогли своїм лістинговим емітентам залучити через IPO більше 16 млрд дол, а через вторинні емісії майже 65 млрд дол [7, с. 25–26].

Що стосується європейського ринку IPO, то у продовж посткризового періоду найнижчим на біржах Європи були обсяги залученого капіталу у 2008, 2009, 2012 рр.: 14, 7,1 та 11,3 млрд євро відповідно (рис. 2) [4; 9; 11; 12; 14].

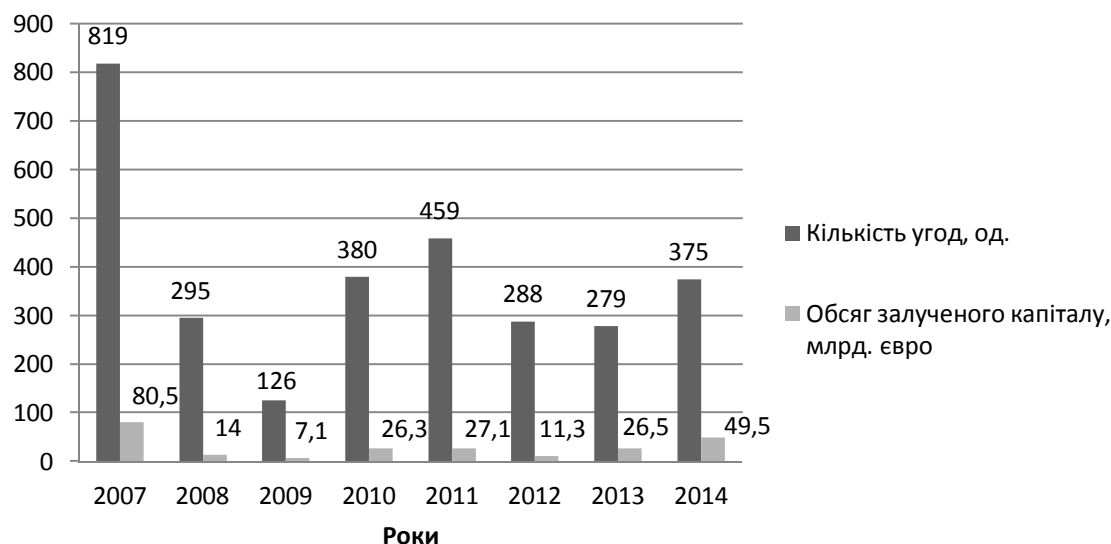

Рис. 2. Динаміка сукупної кількості угод і обсягів залученого капіталу за 2007–2014 рр. на ринку IPO Європи

Але за середнім розміром угоди «провальним» виявився 2012 р. (загальна сума угод – 3,9 млн євро), що нижче показників навіть перших двох років після кризи. Загалом загальна вартість угод IPO у 2012 р. становила 61,2 % від рівня 2011 р. Негативний вплив на європейський ринок IPO спричинило накопичення великих публічних та приватних боргів у перші роки обігу євро та під час глобальної фінансової кризи у 2008 р. майже половина всіх коштів у 2012 р. була залучена на ринку Лондона, але кількість і вартість угод IPO (73 угоди на суму 5,1 млрд євро) були нижчими порівняно з 2011 р. (101 угода на суму 14,1 млрд дол США) [11].

Світовий ринок IPO після кризи відновлювався дуже повільно, при цьому змінювався напрямок залучення коштів. Якщо в 2010 році головними реципієнтами коштів були ринки, що розвиваються, в основному – азіатські, а 2011 році – емітенти з США, то в 2012–2014 рр. активізувалися компанії Японії.

Так, якщо в 2010 році з 270 млрд дол, залучених через IPO, майже 160 млрд дол (або 60 %) припадали на азіатські країни, то в 2011 році частка країн Азії знизилась до 49 %, а в 2012 році – до 32 %, у 2013–2015 рр. – до 30 % [6, с. 20–24].

Дані світової федерації бірж свідчать, що на Шеньчжень, Шанхай і Гонконг у сукупності припадало 18 % IPO та SPO, а якщо додати до них Австралію та Японію, то вийде що азіатський вектор займав уже 30 % всього ринку і понад 35 % ринку IPO. За підсумками 2012 р. позитивну динаміку приросту обсягів IPO демонстрували емітенти зі США та Японії.

Найбільший обсяг інвестицій залучили компанії з фінансового сектору, які змогли акумулювати 28 % всього залученого через ринок акцій капіталу. На другій позиції були високотехнологічні компанії (19 %), емітенти з індустрії нерухомості – 16 %, торгівлі – 13 %. У 2010–2013 роках у США емітенти за рахунок залучення капіталу на відк-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

ритому ринку відновлювали фінансову систему країни. Серед лідерів за обсягами розміщених акцій стало з'являтися більше компаній, які залучали капітал не для вирішення проблем існуючого бізнесу, а для створення нового. Одним із таких розміщень стало IPO компанії Facebook у травні 2012 року, у ході якого їй вдалося залучити 16 млрд дол. Однак протягом декількох місяців після IPO акції Facebook втратили близько половини своєї початкової вартості. Це насторожило потенційних інвесторів, які за умов економічної невизначеності компанії, стали вимагати здешевлення акцій, особливо високотехнологічних, і це стало однією з причин того, що багато компаній заплановані на 2012 та 2013 роки IPO відклали до кращих часів. Аналіз ринків розміщень в Азії свідчить, що до 2012 року з 10 великих розміщень в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні більшість мали відношення до КНР. Найбільшими розміщеннями 2012 року стали 3 емісії акцій American International Assurance Group. Первинні розміщення акцій у країнах ЕМЕА (Європа, Близький Схід, Африка) у 2012 році внесли в загальний світовий обсяг IPO всього 17,4 млрд дол, хоча ще в 2011 році цей показник перевищував 38 млрд дол, а в 2010 році – 43 млрд дол. Країни цього регіону досі не вийшли за IPO на докризовий рівень (за 2007 рік обсяг розміщень в ЕМЕА становив близько 127 млрд дол), що стосується 2013 року, то активність на світових ринках первинних публічних розміщень акцій у порівнянні з аналогічним періодом минулого року ще підвищилась, у першу чергу, це стосується фондових бірж США. Проте Азіатські біржі, які протягом 2012 року були лідерами світового ринку IPO, значно послабили свої позиції. Згідно зі звітом компанії Global IPO Update [15] у I кварталі 2013 року на світових ринках було здійснено 118 угод IPO, у результаті яких залучено 18,2 млрд дол.

За перші три місяці 2014 року була зафіксована рекордна кількість первинних розміщень на американському ринку за останні 14 років. Їх кількість перевищила показник 1999 року. Як зазначають експерти Renaissance Capital, кількість IPO залишилась високою, незважаючи на розпродажі на фондових ринках та події на Україні.

Загалом у посткризовий період (з 2009 по 2014 рр.) показник обсягу залученого капіталу на глобальному ринку IPO сягнув максимального рівня. Аналіз регіональної структури глобального ринку IPO за 2008–2014 рр. за обсягом залученого капіталу показав, що у середньому за рік у межах регіонів залучалося: 28 % – Північна Америка і Канада; 65 % – Південна Америка; 43% - Азіатсько-Тихоокеанський регіон (АТР); 23 % – ЕМЕА, що об'єднує біржі Німеччини, Великобританії, Росії, Саудівської Аравії, Нідерландів, Швейцарії, Норвегії. Разом із цим у 2014 р., згідно з даними компанії Ernst&Young, зростання обсягу первинних розміщень у регіонах було нерівномірним: у Європі – 87 %, у США збільшення становило 54 %, в АТР – 35 % [1, с. 20–26].

За 2014 рік на європейський ринок IPO вийшло 375 компаній. 2014 рік ознаменував собою період найвищої ділової активності на європейському ринку IPO за весь посткризовий період. І хоча за кількістю угод і обсягами залученого капіталу рівень 2007 р. залишився недосяжним, показник середнього розміру угоди показав більш позитивну динаміку: у 2013 р. на одну угоду IPO припадало 9,5 млн євро, що становило 96,9 % від рівня 2007 р., а у 2014 р. середній розмір угоди становив 13,2 млн євро і перевищив рівень 2007 р. на 34,7 % [11].

Найбільшим досягненням у 2014 р. була IPO-угода китайської компанії Alibaba Group Holding Ltd. Обсяги залученого капіталу становили 25 млрд дол США і виявилися найбільшими за всю історію ринку первинних публічних розміщень, змістивши нинішнього рекордсмена – Сільськогосподарський банк Китаю – з IPO-угодою 22,1 млрд дол США. Інші великі IPO-угоди здійснили компанія з Саудівської Аравії National Commercial Bank, якій вдалося залучити 6 млрд дол США інвестицій, та австралійська компанія Medibank Private Ltd з обсягом капіталу в 4,9 млрд дол США.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Слід зазначити, що ключову роль на світовому ринку IPO у 2014 році відігравали професійні інвестори. Так, ними було укладено 328 IPO-угод, тобто приблизно 27 % від їхньої загальної кількості і вартістю 124,4 млрд дол США, що становить майже половину загальної вартості IPO-угод.

Регіональний аналіз світового ринку IPO свідчить про лідерство країн Азії (табл. 1). Вони залишаються такими за кількістю проведених IPO-угод протягом останніх п'яти років [11–14].

Таблиця 1

Динаміка розвитку світового ринку IPO за регіонами у 2010–2014 рр.

Регіони	Роки									
	2010		2011		2012		2013		2014	
	Кількість угод	Обсяг залучених коштів, млрд дол США	Кількість угод	Обсяг залучених коштів, млрд дол США	Кількість угод	Обсяг залучених коштів, млрд дол США	Кількість угод	Обсяг залучених коштів, млрд дол США	Кількість угод	Обсяг залучених коштів, млрд дол США
Азійсько-Тихоокеанський регіон	781	184	634	86	433	56	331	42	546	82
Регіон ЕМЕІА (Європа, Близький Схід, Індія, Африка)	279	41	306	35	175	16	151	29	353	75
Північна Америка	190	44	172	38	163	43	199	50	288	95

У 2014 р. в Азійсько-Тихоокеанському регіоні було здійснено 546 IPO-угод на суму майже 82 млрд дол США інвестицій. У порівнянні з 2012 та 2013 роками ці показники зросли на 26 % та 46 % і 65 % та 95 % відповідно. Таке зростання відбулося завдяки поживленню ринку IPO Японії, рекордного рівня активності на ринках Австралії та Нової Зеландії, а також постійному виходу на ринок з метою залучення коштів компаній з Китаю.

Найкращі результати щодо кількості та обсягів IPO в Азійсько-Тихоокеанському регіоні мала Гонконгська фондова біржа. Емітенти, насамперед, представники промислового, технологічного сектору, секторів споживчих товарів і послуг, а також нерухомості здійснили на цьому майданчику 87 IPO-угод на суму 30 млрд дол США [11].

Другу позицію за кількістю угод, здійснених на ринку IPO, посідають країни регіону ЕМЕІА (Європа, Близький Схід, Індія, Африка). У 2014 р. у цьому регіоні було укладено 353 IPO-угоди і залучено майже 75 млрд дол США інвестицій. У порівнянні з попередніми роками (2012–2013) кількість угод та обсяги інвестицій зросли на 102 % та 369 % і 134 % та 159 % відповідно. Лідерами за кількістю IPO-угод та обсягом залучених коштів у регіоні стали Лондонська фондова біржа, на якій було укладено 40 IPO-угод і залучено коштів на суму 19,4 млрд дол США та фондовий майданчик Euronext з 26 IPO-угодами та сумою інвестицій 12,4 млрд дол США.

Світовий досвід використання IPO демонструє нові рекорди. У 2014 р. першість за всі роки апробації IPO належить одній із компаній з КНР – Alibaba [8], вартість кожної акції якої оцінена в 92 дол США, сукупний обсяг інвестицій, що вдалось залучити, – 21,8 млрд дол США, в результаті ринкова вартість компанії оцінена в 167,8 млрд дол США. Також доречним буде досвід компанії Facebook [13], яка змогла залучити більш ніж 16 млрд дол США. Вартість акцій – 38 дол США за одиницю, вартість компанії загалом – 104 млрд дол США. У табл. 2 наведено найбільші угоди IPO [3].

Таблиця 2

Найбільші угоди IPO в світі у 2014 р.

№ п/п	Назва компанії	Обсяг залучених коштів, млн дол США	Ціна акції при розміщенні IPO, дол США	Поточна ціна акції, дол США
1	Alibaba	25 000	92,7	108
2	Lending Club	870	23,43	26,94
3	King Digital Entertainment	500	20,5	16,5
4	GoPro	425	31,0	57,09
5	Virgin America	306	27,0	33,79
6	OnDeck Capital	200	26,63	25,67
7	GrubHub	200	40,0	35,56
8	Coupons.com	168	32,43	15,70
9	Zendesk	100	11,4	24,54
10	Truecar	70	9,7	21,22

З початку 2014 р. прибутковість угод, укладених на китайських біржах, становила в середньому 133 %, у порівнянні з якими показники США (27,8 %), Гонконгу (4 %) і основного ринку Великобританії (-0,3 %) здаються дуже низькими. У трійку лідерів за кількістю угод увійшли компанії сектору охорони здоров'я (193 IPO, 16 % всіх глобальних угод), галузі високих технологій (167 IPO, 14 % всіх глобальних угод) і промислового виробництва (142 IPO, 12 % усіх глобальних угод) (табл. 3) [10].

Таблиця 3

Галузева структура залучення коштів за допомогою IPO у світі у 2014 р.

Галузь	Кількість угод, од.	% від загальної кількості глобальних угод	Обсяг залучених коштів, млн дол США	% від загальної суми залучених коштів
Охорона здоров'я	193	16,0	21 759,0	8,5
Технології	167	13,8	50 194,8	19,6
Промисловість	142	11,8	19 877,5	7,7
Енергетика	102	8,5	30 226,4	11,8
Сировина	100	8,3	11 623,9	4,5
Фінансові послуги	88	7,3	39 946,3	15,6
Нерухомість	83	6,9	30 082,3	11,7
Товари повсякденного попиту	76	6,3	9 438,4	3,7
Роздрібна торгівля	64	5,3	16 596,7	6,5
ЗМІ та індустрія розваг	63	5,2	11 418,2	4,5
Телекомунікація	18	1,5	1 318,2	0,5
ЗАГАЛОМ	1 206	100,0	256 488,1	100,0

Згідно з інформацією компанії PricewaterhouseCoopers, у I кварталі 2015 року на ринках країн Європи емітенти здійснили 82 IPO, у результаті яких залучили 16,38 млрд євро, а у II кварталі – 121 IPO на суму 14,72 млрд євро. Таким чином, у першому півріччі було укладено 203 угоди на загальну суму 31,1 млрд євро. У порівнянні з аналогічним періодом 2014 р. кількість публічних розміщень зменшилась на 5,1 %, а обсяг залучених коштів – на 7,8 % (у січні–червні 2014 року було здійснено 214 IPO на загальну суму 33,73 млрд євро).

Порівнюючи основні показники європейського ринку IPO в II кварталі 2015 року з показниками ринків інших країн світу, слід зазначити, що Європа, наприклад, значно перевершила США. Зокрема, у звітному періоді на американських фондових біржах було укладено 75 угод IPO на загальну суму 11,76 млрд євро. Лідерами за обсягом залучених коштів у Сполучених Штатах Америки були компанії сектору охорони здоров'я, біотехнологічного та енергетичних секторів. Сукупна кількість угод на міжнародному ринку IPO у III кварталі 2015 р. скоротилася на 55 % до 192, а їх загальна кількість – на 75 % до 17,9 млрд дол США – порівняно з II кварталом 2015 року. Не-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

зважаючи на зростання кількості угод у січні–вересні 2015 року порівняно з аналогічним періодом минулого року (+2 %), обсяг залучених коштів знизився на 32 %. Частково це було зумовлено припиненням торгів на китайському ринку та зростанням інтересу до невеликих за розміром операцій. Навіть не враховуючи IPO компанії Alibaba, обсяг коштів, залучених за підсумками IPO в усьому світі, в III кварталі 2015 році скоротився на 58 % порівняно з аналогічним періодом попереднього року.

У зв'язку зі злетом волатильності, яка в серпні 2015 р. сягнула небаченого після жовтня 2011 року рівня, 2015 рік характеризувався слабкою участю професійних інвесторів в угодах IPO [11].

Лідером як за вартісним, так і за кількісним обсягом IPO залишається Азіатсько-Тихоокеанський регіон (АТР), де в січні–вересні 2015 року було укладено 466 угод на суму 57,8 млрд дол США. Проте в III кварталі 2015 року на ринку IPO відбувся різкий спад: порівняно з попереднім кварталом кількість угод скоротилася з 2118 до 101, а обсяг залучених коштів – з 34,9 млрд дол США до 8,4 млрд дол США. Якщо порівнювати з III кварталом 2014 року, падіння становило 25 % у кількісному вираженні і 43 % у вартісному. В Японії очікується укладення сотні угоди IPO до кінця 2015 року, який повинен стати для країни рекордним за останні дев'ять років.

Хоча 2015 рік став непростим для американського ринку IPO (падіння кількості угод на 37 % і їх вартісного обсягу на 67 %), порівняно з іншими країнами США, продемонстрували найвищі результати в III кварталі 2015 року (32 угоди на 4,9 млрд дол США). Однак США відставали від Азіатсько-Тихоокеанського регіону як за кількістю угод, так і за обсягом залучених коштів. У III кварталі цього року на частку США припали лише дві з десяти найбільших угод IPO, а саме розміщення Blue Buffalo Pet Products Inc. на суму 778 млн дол США та розміщення Terraform Global Inc. на суму 675 млн дол США, що узгоджується з загальносвітовою тенденцією невеликих за розміром угод.

Незважаючи на скорочення обсягу залучених коштів, американські компанії проводили в цілому успішні розміщення, у ході яких 67 % акцій американських компаній пропонувались за ціною розміщення або вищою. Дохідність акцій за підсумками першого дня розміщення в III кварталі 2015 року сягнула 21,1 %, що було вище рівня дохідності інших цінних паперів, при цьому лідирували компанії сектору охорони здоров'я. У IV кварталі динаміка покращилась, що пояснюється відновленням економіки і зростання чисельності компаній, що планують IPO [2; 5].

Висновки і пропозиції. Проведені дослідження показали, що світовий ринок IPO, виникнення якого датується початком XVII ст., не раз змінював вектор свого розвитку внаслідок певних історичних подій. Однак найбільш вагомі його досягнення відбувалися лише на сучасному етапі розвитку світової економіки внаслідок поширення інтеграційних та глобалізаційних процесів, що справило значний вплив на функціонування міжнародних ринків капіталу. Можливість операцій IPO на світовому ринку обумовлюється: а) інтернаціоналізацією національних ринків та формуванні світового ринку капіталу; б) його стійкому зростанні незалежно від динаміки розвитку світового господарства; в) посиленні фінансових викликів, спричинених високим ступенем невизначеності траєкторії розвитку національних ринків, що збільшує ймовірність негативного впливу однієї економіки на іншу.

Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку світового ринку IPO дозволив виокремити такі ключові тенденції його розвитку:

- простежується певне незначне збільшення кількості та обсягів IPO-угод, за винятком тимчасового падіння ринків внаслідок дії світових криз;
- вплив на активність ринку IPO темпів зростання (падіння) економіки внаслідок світових економічних криз;

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

– чергова змінність лідерських позицій на ринках IPO провідних країн світу. Головну роль у цьому процесі відіграють китайські емітенти, які проходять процес приватизації, та американські фінансові корпорації, які намагаються вирішувати свої проблеми через залучення капіталу на відкритому ринку.

Список використаних джерел

1. *Вергелес В.* Критерії вибору фондової біржі при здійсненні первинного публічного розміщення цінних паперів українськими компаніями / В. Вергелес // Вісник Тернопільського національного економічного університету : зб. наук.-техн. праць. – 2009. – № 3. – С. 20–26.
2. *Диба О.* Тенденції та еволюція IPO у мовах глобалізації / О. Диба // Фінансові інститути. – 2013. – № 3-4. – С. 87–92.
3. *Крупнейшие IPO 2014 года* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://inventure.com.ua/news/world/krupnejshie_ipo_2014_goda.
4. *Левківський В. М.* Постризовий розвиток ринків IPO: регіональні аспекти / В. М. Левківський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/2491.
5. *Левківський В. М.* Світовий ринок IPO: аналіз тенденцій / В. М. Левківський // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2014. – № 4 (24). – С. 144–150.
6. *Румянцев С.* Світовий ринок IPO та SPO: в очікуванні відновлення / С. Румянцев // Цінні папери України. – 2013. – № 12 (785). – С. 20–24.
7. *Румянцева С. О.* IPO: Дослідження від «ДАГДИ» / С. О. Румянцева // Цінні папери України. – 2013. – № 10 (783). – С. 25–26.
8. *Alibaba* провела крупнейшее в истории IPO и привлекла \$ 21,8 млрд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://siliconrus.com/2014/09/alibaba-ipo-done/>.
9. *Dealing with disruption. Adapting to survive and thrive* [Електронний ресурс] / PwC // 16th Annual Global CEO Survey. – 30 p. – Режим доступу : http://www.pwc.com/gx/en/ceo-survey/2013/assets/pwc-16thglobal-ceo-survey_jan-2013.pdf.
10. *Ernst & Young Global Limited (Прес-центр)* – EY – Вдалих, але не рекордний рік для міжнародного ринку IPO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ey.com/UA/uk/Newsroom/News-releases/News-EY-global-ipos-outperformmain-indices-in-good-not-epic-year>.
11. *Ernst & Young. Global IPO Trends 2014 Q4* [Електронний ресурс] / Ernst & Young, 2014. – Режим доступу : [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-q4-14-global-ipo-trends-report/\\$FILE/ey-q4-14-global-ipo-trends-report.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-q4-14-global-ipo-trends-report/$FILE/ey-q4-14-global-ipo-trends-report.pdf).
12. *Ernst & Young. Global IPO Trends 2012.* – Ernst & Young, 2012. – 59 p.
13. *Global IPO Center of Excellence Database* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ey.com/GL/en/Services/Strategic-Growth-Markets/ipocenter/#exhibits/ipo-lobby2>.
14. *Global IPO Trends Report 2011* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ey.com/GL/en/Services/Strategic-Growth-Markets/Global-IPO-trends-2011>.
15. *World Economic Outlook (WEO) April 2012.* World Economic and Financial Surveys.

References

1. Verheles, V. (2009). Kryterii vyboru fondovoi birzhi pry zdiisnenni pervynnoho publichnoho rozmishchennia tsinnykh paperiv ukrainskymy kompaniamy [Criteria for selection of the stock exchange in the implementation of the initial public offering of securities Ukrainian companies]. *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu – Bulletin of Ternopil National Economic University*, no. 3, pp. 20–26 (in Ukrainian).
2. Dyba, O. (2013). Tendentsii ta evoliutsiia IRO u movakh hlobalizatsii [Trends and evolution of languages IPO globalization]. *Finansovi instytuty – Financial institutions*, no. 3–4, pp. 87–92 (in Ukrainian).
3. *Krupneishie IPO 2014 hoda [The largest IPO in 2014]*. Retrieved from: https://inventure.com.ua/news/world/krupnejshie_ipo_2014_goda.
4. Levkivskiy, V.M. (2014). Postrykzovyi rozvytok rynkiv IRO: rehionalni aspekty [Post-crisis market development and regional aspects]. Retrieved from http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/2491.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

5. Levkivskiy, V.M. (2014). Svitovyi rynek IRO: analiz tendentsii [Global IPO market: trend analysis]. *Naukovyi visnyk ChDIEU – Scientific Journal CHDIEU*, no. 4 (24), pp. 144–150 (in Ukrainian).
6. Rumiantsev, S. (2013). Svitovyi rynek IRO ta SRO: v ochikuvanni vidnovlennia [The world market for IPOs and SRO, awaiting restoration]. *Tsinni papery Ukrainy – Securities of Ukraine*, no. 12 (785), pp. 20–24 (in Ukrainian).
7. Rumiantseva, S.O. (2013). IRO: Doslidzhennia vid «DAHDY» [Research from «Dagda»]. *Tsinni papery Ukrainy – Securities of Ukraine*, no. 10, pp. 25–25 (in Ukrainian).
8. *Alibaba provela krupneishee v istorii IPO i privlekla \$ 21,8 mlrd.* [Alibaba held the largest ever IPO and raised \$ 21.8 billion]. Retrieved from <http://siliconrus.com/2014/09/alibaba-ipo-done/>.
9. *Dealing with disruption. Adapting to survive and thrive.* Retrieved from http://www.pwc.com/gx/en/ceo-survey/2013/assets/pwc-16thglobal-ceo-survey_jan-2013.pdf.
10. *Ernst & Young Global Limited (Pres-tsentr) – EY – Vdalyi, ale ne rekordnyi rik dlia mizhnarodnoho rynku IPO* [Ernst & Young Global Limited (Press Center) - EY - Good, but not a record year for the international IPO market]. Retrieved from <http://www.ey.com/UA/uk/Newsroom/News-releases/News-EY-global-ipos-outperformmain-indices-in-good-not-epic-year>.
11. *Ernst & Young. Global IPO Trends 2014 Q4.* Retrieved from [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-q4-14-global-ipo-trends-report/\\$FILE/ey-q4-14-global-ipo-trends-report.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-q4-14-global-ipo-trends-report/$FILE/ey-q4-14-global-ipo-trends-report.pdf).
12. *Ernst & Young. Global IPO Trends. (2012).*
13. *Global IPO Center of Excellence Database.* Retrieved from <http://www.ey.com/GL/en/Services/Strategic-Growth-Markets/ipocenter/#exhibits/ipo-lobby2>.
14. *Global IPO Trends Report 2011.* Retrieved from <http://www.ey.com/GL/en/Services/Strategic-Growth-Markets/Global-IPO-trends-2011>.
15. World Economic Outlook (WEO) April 2012. World Economic and Financial Surveys.

Ільчук Валерій Петрович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14027, Україна).

Ильчук Валерий Петрович – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедры финансов, банковского дела и страхования, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14027, Украина).

Iechuk Valerii – Doctor of Economics, Professor, Chief of Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14027 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: ivp4@rambler.ru

Гавриленко Неля Іванівна – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14027, Україна).

Гавриленко Неля Ивановна – кандидат технических наук, доцент, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14027, Украина).

Gavrylenko Nelia - PhD in Technical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14027 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: cheshirckay@gmail.com

Садчикова Ірина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14027, Україна).

Садчикова Ирина Владимировна – кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14027, Украина).

Sadchykova Iryna – PhD in Economics, Associate Professor of Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14027 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: aspirant_chstu@ukr.net